

Henna Mälkiäinen

LASTEN OSALLISUUDEN TOTEUTU- MINEN PÄIVÄKODIN LIIKUNTAKASVA- TUKSESSA

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Henna Mälkiäinen	Sosionomi (AMK)	Lokakuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
Lasten osallisuuden toteutuminen päiväkodin liikuntakasvatuksessa	43 sivua 3 liitesivua	
Toimeksiantaja		
Päiväkoti Etelä-Suomessa		
Ohjaaja		
Virve Jussila		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten lasten osallisuus toteutuu erään Etelä-Suomessa sijaitsevan päiväkodin liikuntakasvatuksessa. Tavoitteena oli selvittää oman näemykseni lisäksi lasten omia kokemuksia osallisuuden toteutumisesta. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutettiin päiväkodin 5–6-vuotiaiden ryhmässä.</p>		
<p>Tutkimustulosten selvittämiseksi käytettiin menetelminä haastattelua ja havainnointia. Haastattelin ryhmän 11 lasta yksitellen. Lisäksi havainnoin toimintaa ja ympäristöä kahden päivän ajan. Tulokset analysoin sisällönanalyysillä ja tyypittelemällä.</p>		
<p>Tutkimuksen taustalla on Leena Turjan kehittänyt kokonaiskuva lasten osallisuuden moniulotteisuudesta varhaiskasvatuksessa. Osallisuuden moniulotteisuutta hyödynnettiin opinnäytetyössä haastattelu- ja havainnointikysymysten pohjalla. Lisäksi tutkimustuloksia peilattiin suoraan teoriaan. Osallisuuden lisäksi opinnäytetyön pääkäsitteitä ovat liikuntakasvatus ja varhaiskasvatus.</p>		
<p>Tulosten mukaan päiväkodissa on liikuntaa juuri sopivasti, mutta lapset haluaisivat vielä enemmän päästä vaikuttamaan sen sisältöön. Heistä tuntui, että he saavat tehdä liikunnallisia juttuja aina, kun he haluavat, mutta he haluaisivat kertoa kuitenkin useammin, minkälaista liikuntaa he haluavat tehdä. Lapset ymmärtävät hyvin toiminnan sisällöt ja säännöt. Päiväkodissa tehdään niitä liikunnallisia juttuja, joista lapset pitävät. Tuloksista ilmenee myös se, että liikuntavälineiden ja -tilojen käytössä lapset tarvitsevat aikuisen lupaa ja apua.</p>		
Asiasanat		
(lapsen) osallisuus, liikuntakasvatus, varhaiskasvatus		

Author (authors)	Degree	Time
Henna Mälkiäinen	Bachelor of Social Services	October 2018
Thesis title		
Implementation of the childrens participation in kindergarten physical education		43 pages 3 pages of appendices
Commissioned by		
Kindergarten in Southern Finland		
Supervisor		
Virve Jussila		
Abstract		
<p>The purpose of this thesis was to find out how children’s participation is implemented in the physical education of a kindergarten located in Southern Finland. The goal was to find out, in addition to my own outlook, the children’s own experiences if how the participation was taking place. The thesis is a qualitative research conducted in a group of 5–6 year old kindergarteners.</p>		
<p>Interviews and observations were used as primary methods of the research. I interviewed a group of 11 children one by one. In addition, I observed their activity and the environment for two days. I analyzed the results via content analysis and categorizing.</p>		
<p>The study is based on Leena Turja’s multi-dimensional comprehensive picture of childrens participation in early childhood education. The multidimensionality of the participation was utilized in the thesis, especially on the interviews and observations. In addition, research results were directly reflected in the theory. In addition to the childrens involvement, the main concepts of the thesis include physical education and early childhood education.</p>		
<p>According to the results, the kindergarten has just the right amount of physical activities, but the children would like to have more of an influence on the content of these activities. They felt like they could do sporty things anytime they wanted, but they would like to tell more often what kind of physical activity they want to do. Children understand the content and the rules of any activity. In the kindergarten, the kind of physical activities that children like are the ones that are implemented. The results also show that children require the permission and assistance of an adult in the use of sports equipment and facilities.</p>		
Keywords		
(child's) participation, physical education, early childhood education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LAPSEN OSALLISUUS.....	7
2.1	Lapsen toimijuus.....	9
2.2	Osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	10
2.3	Lapsen osallisuuden moniulotteisuus.....	11
2.4	Osallisuuden malleja.....	13
3	LIIKUNTAPEDAGOGIIKKA.....	17
3.1	Varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositukset.....	18
3.2	Lapsen osallisuus liikuntakasvatuksessa.....	19
4	LAADULLINEN TUTKIMUS.....	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
5.1	Havainnointi.....	22
5.2	Haastattelu.....	22
5.2.1	Lapsen haastattelu.....	24
5.3	Aineiston analysointi.....	24
5.4	Käytännön toteutus ja aikataulus.....	25
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	26
6.1	Havainnointitulokset.....	26
6.2	Haastattelutulokset.....	29
7	POHDINTA.....	34
7.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	37
7.2	Jatkotutkimukset.....	38
8	LOPUKSI.....	38
	LÄHTEET.....	40

LIITTEET

Liite 1. Haastattelupohja

Liite 2. Havainnointipohja

Liite 3. Lupakirje vanhemmille

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin, miten lasten osallisuus toteutuu erään Etelä-Suomessa sijaitsevan päiväkodin liikuntakasvatuksessa. Lisäksi selvitin lasten kokemuksia osallisuuden toteutumisesta. Tutkimus on kvalitatiivinen ja käytin menetelminä sekä haastattelua että havainnointia. Havainnoimalla keräsin aineistoa omasta näkökulmastani – miten lasten osallisuuden toteutuminen näyttää päiväkodissa minun silmään? Haastattelun avulla sain kerättyä arvokasta tietoa lapsen omasta kokemuksesta osallisuuden toteutumisesta. Tutkimuksessa hyödynsin päiväkodin yhden ryhmän lapsia, jotka kaikki olivat täyttäneet viisi vuotta.

Jo opinnäytetyöprosessia käynnistettäessä loppusyksystä 2017 oli selvää, että haluan tehdä tutkimuksen koskien varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa liikuntaa. Lisäksi kiinnostuin lasten osallisuudesta päivitetyn Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostaa lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon merkitystä varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus 2016). Keskustelin jo ennen aiheen lopullista ideointia päiväkodin johtajan kanssa. Hän ehdotti lasten osallistamista jollain tavalla, esimerkiksi haastattelemalla. Aloin keskustelun jälkeen miettimään opinnäytetyön aihetta ja lasten haastattelu tuntui mukavalta ajatukselta. Osallisuus käsitteenä tuli mukaan ideaan viimeisen kouluvuoden kursseilta, joilla jokaisella painotettiin uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivitettyä kohtaa osallisuuden vahvistamisesta.

Kyseisessä päiväkodissa ei ole tutkittu osallisuuden toteutumista liikuntakasvatuksessa. Päiväkoti on liikuntapainotteinen päiväkotityyppi, joten lasten arki sisältää paljon liikuntaa. Siksi juuri liikuntakasvatuksessa toteutuva lasten osallisuus on tärkeää huomioida.

Lisäksi hain jo tehtyjä tutkimuksia aiheesta, mutta liikuntakasvatukseen liittyviä osallisuuden tutkimuksia ei löytynyt. Lasten osallisuuden toteutumista on tutkittu paljon esimerkiksi perushoitotilanteissa ja päiväkodin arjessa. Lapsen osallisuutta koskevan tutkimuksen ovat tehneet muun muassa Maria Janhunen ja Lilli Lempinen. Janhunen ja Lempinen (2016) tutkivat opinnäytetyössään lasten osallisuuden toteutumista päiväkodin arjessa ja perustoiminnoissa

vertailemalla lasten ja kasvattajien haastatteluvastauksia. Tuloksissa nousi esille kasvattajien ja lasten vastauksien eroavaisuudet, eli lapset ja aikuiset kokevat osallisuuden toteutumisen eri tavalla. Tästä syystä on tärkeää tehdä opinnäytetyö lapsen näkökulmasta, jotta saan varmasti luotettavaa tietoa juuri lapsen kokemuksista osallisuuden toteutumisesta. Muun muassa Jenna Heimonen (2017) sekä Kaisa Suominen ja Taija Väärälä (2017) ovat omissa opinnäytetöissään tutkineet lasten osallisuuden toteutumista juuri lasten näkökulmasta. Opinnäytetyöt rajoittuvat kuitenkin perusarjen tilanteisiin, jolloin on perusteltua tutkia osallisuuden toteutumista pelkästään liikuntakasvatuksessa huomioiden lasten näkökulman.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2016) mukaan alle kouluikäisen lapsen tulisi liikkua ainakin kolme tuntia päivässä niin, että hengästyy. Koska kyseessä on liikuntapäiväkoti, on syytä olettaa, että liikuntasuositukset toteutuvat jokaisen lapsen kohdalla päivittäin. On kuitenkin tärkeää ottaa lapsen mielipide huomioon liikunnallista toimintaa suunniteltaessa ja toiminnan aikana, jotta toiminta on lapselle mielekästä ja lapsi kokee omat mielipiteet merkityksellisiksi (Sääkslahti 2015, 176). Siksi lasten osallisuuden tutkiminen myös liikuntakasvatuksessa on tärkeää.

Opinnäytetyössäni pääkäsitteitä ovat lapsen osallisuus sekä liikuntapedagogiikka. Lapsen osallisuus on moniulotteinen ja vaikeasti selitettävä käsite, ja avaan sitä paremmin luvussa 2. Liikuntapedagogiikka, eli liikuntakasvatus, on toimintaa, jossa liikuntaa tarkastellaan kasvatuksellisesta näkökulmasta.

2 LAPSEN OSALLISUUS

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (2017) osallisuus on ihmisen tunne siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön. Yhteisössä osallisuus on jokaisen arvostamista, tasavertaisuutta sekä luottamusta. Osallisuus tarkoittaa jokaisen tasapuolista mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Jokaisella on oikeus osallistua sekä vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Lapsen osallisuus alkaa jo silloin, kun tämä syntyy ja alkaa vaikuttamaan elämänsä liikkeellä ja itkulla (Hart 1992). Lapsen osallisuuteen kuuluu oikeus ilmaista omat mielipiteensä itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipiteet on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapsella on myös oikeus ilmaista mielipiteensä, loukkaamatta muiden oikeuksia. (Unicef s.a.)

Osallisuus ei ole vain tunne siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön. Osallisuus on yhdessä tehtyjä päätöksiä, ja keskustelua ja suunnittelua ennen päätöksentekoa. (Eskel ja Marttila 2013, 77.) Kun tuetaan lapsen oikeanlaisen osallisuuden toteutumista, lapsi oppii jakamaan tietoa ja mielipiteitä, ja hankkimaan lisää tietoa. Lisäksi lapsi harjoittelee päätöksentekoa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 52.)

Varhaiskasvatuksessa osallisuus on vuorovaikutusta, jossa lapsi ja kasvattaja kohtaavat toisensa. Se vaatii molemminpuolista kuuntelemista ja vahvaa dialogia. Osallisuus tarkoittaa myös sitä, että lapsi saa itse valita ja säädellä omaa aktiivisuuden tasoa. Ei siis aina ole lapsen osallisuuden kannalta huono asia, jos lapsi on passiivisesti mukana toiminnassa. (Rantala 2011, 140.)

Lapsen osallisuuden tukeminen on sekä pedagogista toimintaa, jota täytyy suunnitella, että työtapa, joka kasvattajan tulee oppia. Se on ajattelutapa, jossa korostuu lapsilähtöisen toiminnan suunnittelu, yhdessä tekeminen ja lasten ajatusten kuunteleminen. Lasta osallistaessa kasvattaja kunnioittaa lasten erilaisuutta ja antaa myös vetäytyneimmille lapsille mahdollisuuden kokea osallisuutta. Osallistaminen houkuttelee mukaan hyvien kokemusten ja onnistumisten kautta. (Pulli 2017, 26.)

Turjan (2011, 6) mukaan lapsen osallisuus voi jakaa kahteen eri tasoon; henkilökohtaiseen ja yhteisölliseen tasoon. Henkilökohtaisella tasolla lapsi on mukana tekemässä päätöksiä itseä koskevissa asioissa. Lapsi voi päättää esimerkiksi omasta pukeutumisestaan tai omasta leikistään. Yhteisöllisellä tasolla lapsi osallistuu lasten yhteisiin asioihin, ja lasten tai lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutustilanteeseen. Lapsi voi neuvotella lasten yhteisten leikkien säännöistä tai osallistua lapsille tarkoitettujen tilojen suunnitteluun ja organisointiin.

Lapsen osallisuuden taustalla on aina lapsen oma tunne. Jos lapsi kokee itsensä ja omat mielipiteensä merkityksellisiksi, toteutuu osallisuus lapsen oman tunteen kautta. Osallisuuden toteutuminen edellyttää myös lapsen kokemuksia siitä, että häneen luotetaan yhteisössään. (Turja 2011, 11.)

2.1 Lapsen toimijuus

Lapsi nähdään varhaiskasvatuksessa tasa-arvoisena toimijana aikuisten kanssa (Stenvall & Seppälä 2008, 10–16). Myös Kinos (2001, 33) korostaa aikuisten ja lasten maailmojen yhteensovittamista ja yhteistoimintaa. Yksittäisen lapsen sijaan kiinnitetään huomiota yhteisöllisyyteen (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2006, 13–14).

”Toimijuudella tarkoitetaan yksilön tai ryhmän kykyä toimia omaehtoisesti erilaisissa tilanteissa. Siihen liitetään usein muita käsitteitä, kuten aktiivisuus, intentionaalisuus, osallisuus, vaikutus- ja valinnanmahdollisuus, sekä vapaaehtoisuus.” (Lipponen ym. 2013, 160.) Toimijuus kulkee siis käsi kädessä osallisuuden kanssa.

Toimijuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi on aktiivinen olento ja hän voi itse vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Toimijuuteen kuuluu olennaisesti sanat haluta, osata, kyetä, tuntea, voida ja täytyä. Toimijuutta toteutetaan vuorovaikutustilanteissa. Lasten toimijuutta voidaan edistää esimerkiksi antamalla heille mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisiin asioihin. Toimijuuden toteutuminen voi vaatia joskus apukeinoja, kuten esimerkiksi valokuvan käyttäminen lapsen mielipiteen esiin tuomisessa. (Lipponen ym. 2013, 161–163.) Lapsen identiteetti rakentuu toimijuuden pohjalta (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 44).

Toimijuuteen liittyy myös luovuutta. Lapsi osaa kyseenalaistaa, vastustaa ja luoda uusia ajatuksia ja ratkaisuja. Aktiivisesti toimiva lapsi kokee, että hänen osallistumisella on merkitystä ja häntä arvostetaan. Toimijuus on myös vastuullisuutta ja vastuunottoa. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 44.)

2.2 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painotetaan pedagogiikkaa. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäiväkodissa tai muussa sitä tarkoitusta varten varatussa tilassa. Päivähoitoa voivat lain mukaan saada kaikki lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusiässä. Tätä vanhemmat lapset voivat saada päivähoitoa vai erityisissä olosuhteissa. (Varhaiskasvatuslaki 13.7.540/2018.)

Opetushallituksen (2016) mukaan varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää, joka tukee lapsen kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja täydentää lapsen kotona tapahtuvaa kasvatustyötä, ja sitä kautta edistää lapsen hyvinvointia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä varhaiskasvatuslain mukaisesti.

Varhaiskasvatuslaki (13.7.540/2018) määrittelee varhaiskasvatuksen lapsen oikeudeksi. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on taata jokaisen lapsen yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, sekä edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa, että lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

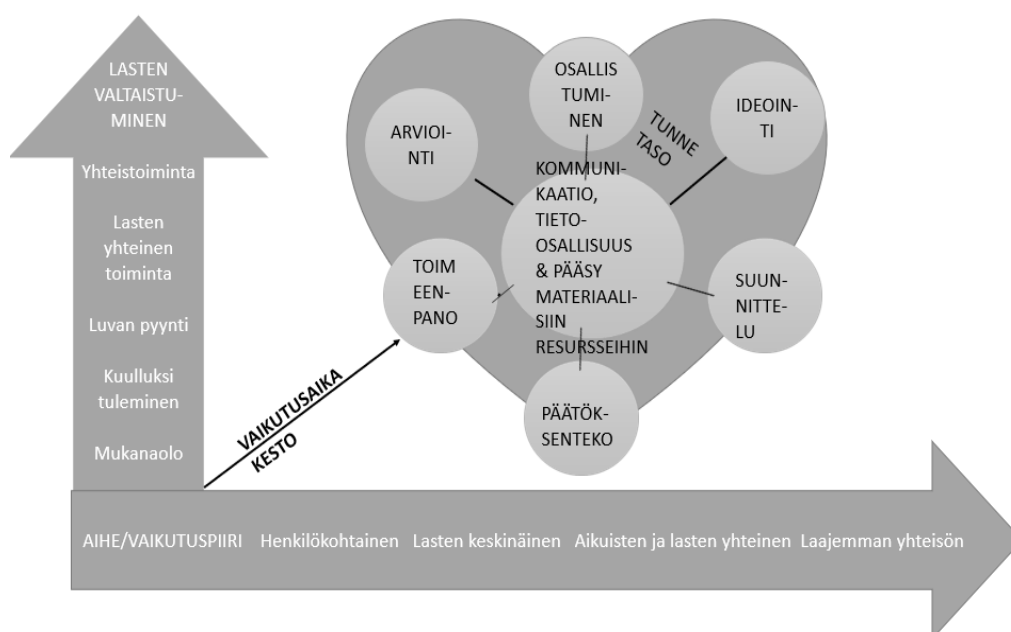
Lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioidessa lapsen varhaiskasvatusta. Myös lapsen vanhemmille ja muille huoltajille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa lasta koskevan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lisäksi lain mukaan varhaiskasvatusta toteutavassa toimipaikassa on järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua suunnitteluun ja arviointiin. Myös lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa tulee selvittää lapsen mielipide ja ottaa se huomioon. (Varhaiskasvatuslaki 13.7.540/2018.)

Opetushallituksen (2016) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävä on lapsen osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen tukeminen sekä oma-aloitteisuuteen kannustaminen. Näitä taitoja tuetaan muun muassa kohtaamalla lapsi arvostavasti, kuuntelemalla hänen ajatuksiaan ja vastaamalla hänen aloitteisiin. Henkilöstön vastuu on huolehtia siitä, että jokainen lapsi voi osallistua ja vaikuttaa. Lapset tulisivat olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lapsen itseluottamus kasvaa, hän oppii tärkeitä sosiaalisia taitoja sekä hänen käsitys itsestään kehittyy. (Opetushallitus.)

Varhaiskasvatus tulisi järjestää niin, että se edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Tämä tarkoittaa sitä, että lasten näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Toimintaa tulisi jatkuvasti kehittää osallisuutta edistäväksi. (Opetushallitus 2016.)

2.3 Lapsen osallisuuden moniulotteisuus

Käytän opinnäytetyössäni Turjan (2016, 50) kehittämää kokonaiskuvausta lasten osallisuuden moniulotteisuudesta varhaiskasvatuksessa haastattelu- ja havainnointikysymysten pohjalla. Peilaan myös opinnäytetyön tutkimustuloksia kuvan 1 valtaistumisen tasoon. Kuvassa 1 esiintyviä vaikutusaikaa ja kestoa en hyödynnä opinnäytetyössäni.

Kuva 1. Lasten osallisuuden moniulotteisuus (Turja 2016)

Lapsen osallisuuden toteutumista voidaan tarkastella kolmen ulottuvuuden kentässä (kuva 1). Kuvassa 1 pysty nuoli kuvaa lasten valtaistumisen astetta, jossa osallisuutta tarkastellaan aikuisen ja lapsen välisenä valtaissuhteena. Valtaistumisen tasoja on viisi. Alimmaisena lasten osallisuus on mukana olemisen tasolla. Parhaimmillaan lasten osallisuus on lasten omien aloitteiden ja yhteisten neuvottelujen tasolla, jossa keskustelua käydään vain lasten tai aikuisten ja lasten kesken. Lasten valtaistuminen etenee siis mukana olosta kohti yhteistoimintaa. Vaakasuunnassa oleva nuoli kuvaa osallisuuden aihetta ja vaikutuspiiriä. Tämä tarkoittaa sitä, keitä kaikkia se tilanne, toiminta tai asia koskee, johon osallistutaan. Kolmas ulottuvuus, jolla lapsen osallisuuden toteutumista voi tarkastella, on aika, jota kuvaa vino nuoli. Toiminta voi olla lyhyt- tai pitkäkestoista ja vaikutuksiltaan kertaluonteista tai pitkäkestoista. Toiminnan kesto vaikuttaa lapsen osallisuuden toteutumiseen. (Turja 2016, 51–52.)

Lasten moniulotteista osallisuutta varhaiskasvatuksessa voi tarkastella erilaisista näkökulmista (kuva 1, s. 11). Päiväkodissa osallisuuteen liittyy ideointia, suunnittelua, päätöksentekoa, toimintaa ja arviointia. Näiden lisäksi osallistuminen järjestettyyn toimintaan voi olla lapselle arvokasta ja osallisuutta lisäävää. Lapsen tulisi olla mukana toimintaprosessin kaikissa vaiheissa esittävässä omia ideoitaan, olla mukana suunnittelemassa toimintaa ja tiloja, tekemässä valintoja ja päätöksiä, toteuttamassa suunniteltua asiaa sekä arvioimassa sekä toimintaa, että toimintaympäristöä. Osallisuuden toteutumisen perusedellytyksiä ovat kieleen ja kommunikointiin, tiedonsaantiin ja materiaaliin resursseihin liittyvät ehdot. Näihin voi lisätä yhtenä tärkeänä osana myös tunnetason tekijät. (Turja 2016, 50.)

Kieleen ja kommunikointiin liittyvät ehdot tarkoittavat lähinnä sitä, että jotta lasta voitaisiin kuulla ja hän voisi osallistua keskusteluihin, tarvitaan yhteinen kieli. Jos yksittäisen lapsen kyky ajatella ja kommunikoida on rajoittunut, lapsen osallisuutta on mahdollista tukea eri keinoin. Tiedonsaanti liittyy siihen, että lapsen on mahdotonta osallistua ja vaikuttaa, jos hän ei tiedä riittävästi päiväkotiryhmän toiminnan tavoitteista, sitä säätelevistä asioista, omasta roolistaan tai yhteiseen käyttöön hankituista välineistä ja materiaaleista sekä muista toimintamahdollisuuksista. Tiedonvälityksessä kasvattajat ovat täydessä vastuussa. Materiaalisilla resursseilla tarkoitetaan tiloja ja välineitä, joita

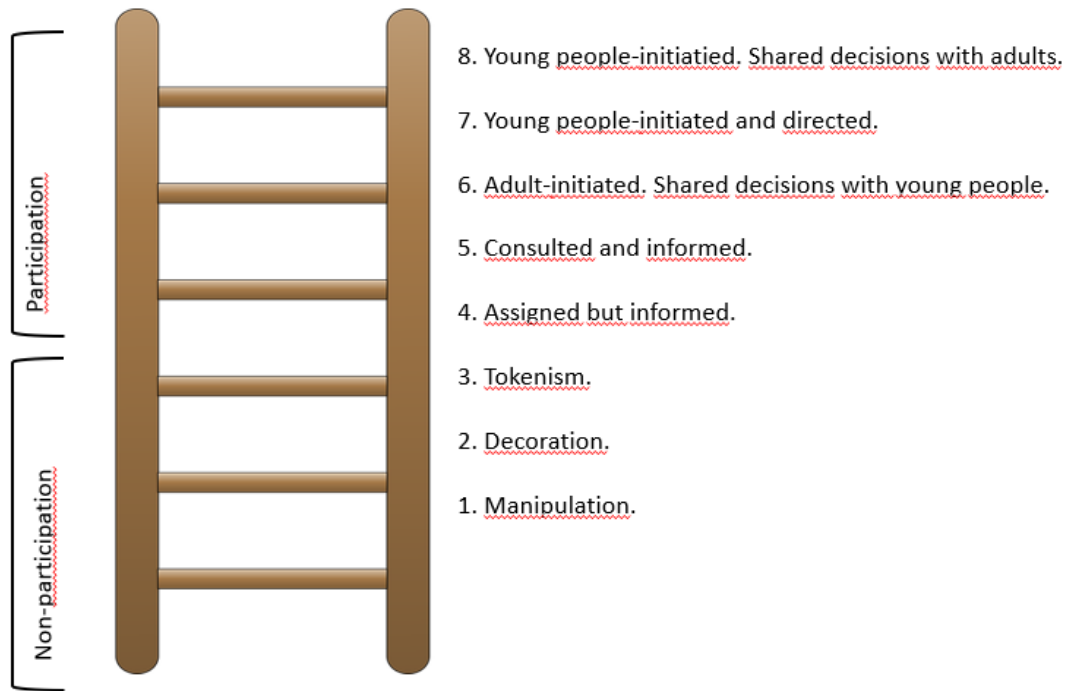
päiväkodin toiminnassa tarvitaan. Tilojen ja välineiden käyttömahdollisuus ja saatavuus voi olla lapsille rajallista. Välineet voivat olla lukkojen takana tai liian korkealle sijoitettu, eikä lapset yletä niihin. (Turja 2016, 50–51.)

2.4 Osallisuuden malleja

Roger Hart (1992) on kehittänyt osallisuuden tarkasteluun osallisuuden tikapuut, jotka kuvaavat kasvattajan ja lapsen välistä valtaistumisen tasoa ja vuorovaikutusta. Hartin osallisuuden tikapuut ovat sivulla 14 kuvassa 2. Kuva 2 on mukaelma Hartin (1992) osallisuuden tikapuista. Tikapuiden avulla voi arvioida lasten osallisuuden tasoja. Mitä alemmalla portaalla lapsen osallisuus on, sitä vähemmän lapsi saa osallistua ja vaikuttaa.

Kuvassa 2 alimmalla manipulaatioportaalla aikuisen toiminta on teeskenneltyä lapsen toimintaan mukaan ottamista. Toisella askelmalla on koristelu, johon voi liittää esimerkiksi lasten käyttäminen ”koristeina” aikuisten tilaisuuksissa. Kolmannella portaalla on valtuutus. Tällöin lapselle annetaan mahdollisuus ilmaista mielipiteensä vain näennäisesti, vaikka hän ei voi oikeasti vaikuttaa tilanteeseen. Edellä mainitut kolme porrasta eivät ole lapsen osallisuutta tukevia muotoja. (Hart 1992.)

Lapsen osallisuuden muotoja ovat Hartin tikapuumallin askelmat neljästä kahdeksaan. Neljännellä askelmalla on aikuisen kehittämä toiminta, jonka tarkoituksesta ja tavoitteista on kerrottu lapsille. Viidennellä askelmalla on otettu huomioon lasten mielipiteet, vaikka toiminta on aikuisen suunnittelemaa. Kuudes askelma mahdollistaa lasten päätökset toiminnan eri vaiheissa, mutta toiminnan aloittaa aikuinen. Seitsemännellä puolella toiminta on lapsilähtöistä ja -johtoista. Lapset käynnistävät toiminnan ja ovat osallisina siinä. Ylimmällä tasolla toiminta on lapsilähtöistä ja päätökset jaetaan aikuisten kanssa. (Hart 1992.)

Kuva 2. Osallisuuden tikapuut (Hart 1992)

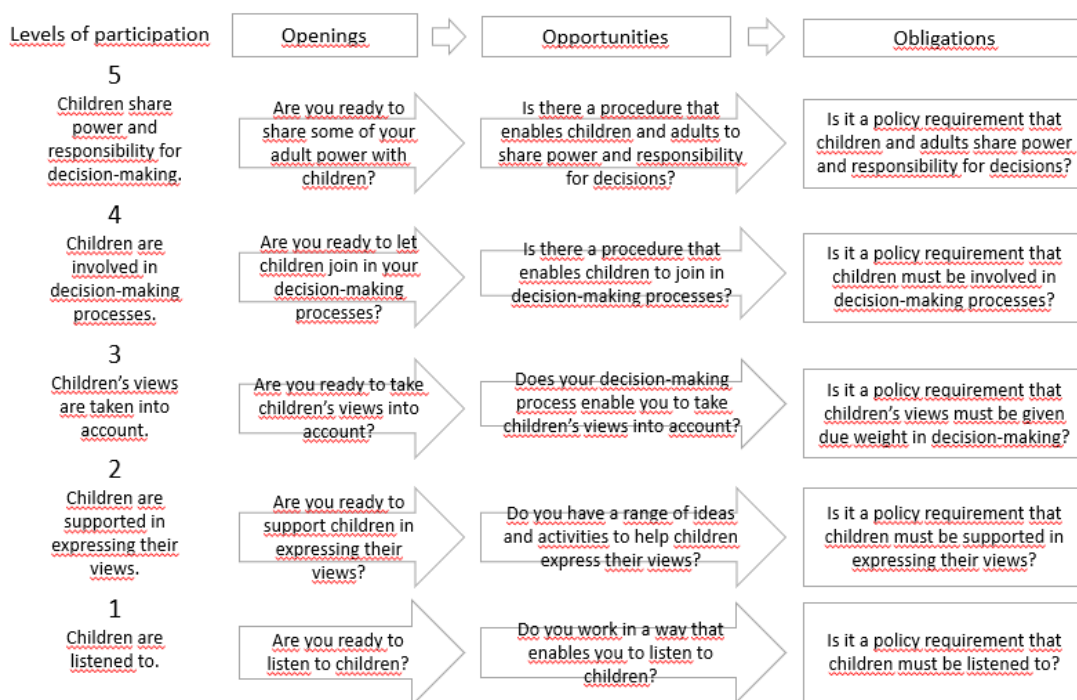
Harry Shier on vuonna 2001 kehittänyt Roger Hartin osallisuuden tikapuumallin pohjalta osallisuuden tasomallin, jossa tarkastellaan lasten osallisuutta aikuisten toiminnan kautta. Shierin tasomalli on Suomessa eniten lasten osallisuuden tarkastelussa käytetty malli. Tasoja Shierin mallissa on viisi. (Heikka yms. 2014, 21–25.) Mallissa on joka tasolla yksinkertaisia kysymyksiä, joiden kautta aikuinen voi tunnistaa tason, jolla oma vuorovaikutus on. Kysymysten avulla on myös mahdollista kehittää omaa toimintaa entistä enemmän osallisuutta tukevaksi. (Shier 2001.) Shierin osallisuuden tasomalli on sivulla 15 kuvassa 3. Kuva 3 on mukaelma Shierin (2001) osallisuuden tasomallista.

Kuvan 3 ensimmäisellä tasolla tarkastellaan lapsen kuuntelemista. Lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen perusedellytys on lapsen kuunteleminen. Aikuisen tulee työskennellä niin, että mahdollistaa lapsen kuulluksi tulemisen. (Shier 2001.)

Toisella tasolla lapsia tuetaan ilmaisemaan omia mielipiteitä. On monia syitä, miksi lapsi ei ilmaise mielipidettään. Näitä ovat esimerkiksi ujous, itseluottamuksen puute tai alhainen itsetunto. Tasolla kaksi aikuisen tehtävä on tukea lapsen aloitteita ja kannustaa heitä kertomaan ajatuksiaan. Aikuisen tulee myös antaa lapselle mahdollisuuksia ajatusten kertomiseen. (Shier 2001.)

Kolmannella tasolla lapsen mielipiteet otetaan huomioon. Tämä ei tarkoita sitä, että jokainen lapsen ehdotus tulisi ottaa käytäntöön, vaan se tulee ottaa huomioon. Lapsille tulee kuitenkin kertoa, millä perusteella päätökset ovat tehty ja miten he voivat vaikuttaa päätöksiin. (Shier 2001.)

Neljäs taso mahdollistaa lapsen mukaan ottamisen päätöstenteko prosessissa. Edellisillä tasoilla he antavat oman panoksensa, mutta eivät osallistu varsinaiseen päätöksentekoon. Neljännellä tasolla lapsi otetaan mukaan päätöksentekoon jo toiminnan suunnitteluvaiheessa. Tasojen neljä ja viisi välillä on ohut, mutta selkeä raja. Neljännellä tasolla lapset otetaan mukaan päätöksenteko prosessiin, mutta heillä ei ole oikeasti valtaa siihen, minkälaisia päätöksiä tehdään. Tasolla viisi aikuiselta vaaditaan vallan jakamista lasten kanssa. Jotta lasten osallisuus saavuttaisi tason viisi, vaaditaan aikuiselta vallan ja vastuun jakamista lasten kanssa ainakin joiltain osin päätöksenteko prosessissa. (Shier 2001.)

Kuva 3. Osallisuuden tasot (Shier 2001)

Leena Nousiainen on kehittänyt oman versionsa osallisuuden portaista. Osallisuuden portaat ovat kuvassa 4 sivulla 17. Kuva 4 on mukaelma Nousiaisen (s.a.) osallisuuden portaista. Portaatt ovat alun perin kehitelty koulumaailman

tarpeeseen, ja siksi kuvassa puhutaan oppilaista. Tarve on tullut suoraan oppilailta, ja he kertovat opettajien vastaavan kaikkiin heidän aloituksiinsa ”ei”. Osallisuuden portaat ovat hyvä mittari kertomaan, onko oppilailla valtaa suhteessa koulun toimintakulttuuriin. (Nousiainen s.a.)

Osallisuuden portaat toimivat kuitenkin myös varhaiskasvatuksen arviointimenetelmänä. Portaat kuvaavat lapsen ja kasvattajan välistä vuorovaikutusta. Mitä ylemmällä tasolla osallisuus on, sen parempi. (Nousiainen s.a.)

Sivulla 17 kuvan 4 alimmalla portaalla lapselta kysytään mielipiteitä ja toiveita, mutta aikuiset ratkaisevat silti yksipuolisesti, mitä tehdään. Tällöin lapset eivät myöskään tiedä, onko heidän mielipiteellään ollut merkitystä. Toisella portaalla lasten kanssa keskustellaan, mutta aikuiset tekevät silti päätökset ja lapset toimivat niiden mukaan. Kolmannella portaalla aikuiset arvostavat lasten mielipiteitä ja haluavat hyödyntää niitä toiminnan suunnittelussa. Neljäs porraskorostaa jo lasten itsenäisen vastuunoton. Aikuiset ovat tukemassa asioissa, joissa lapset tarvitsevat apua. Ylimmällä portaalla aikuiset ovat toiminnan mahdollistajina, mutta lapset tekevät päätökset. (Nousiainen s.a.)

5. Itseohjautuvuus

Oppilaiden ryhmä toimii itsenäisesti yhdessä asetettujen tavoitteiden suuntaisesti. Aikuiset ovat toiminnan mahdollistajia, resurssien tarjoajia ja linkki laajempiin verkostoihin.

4. Kohti itsenäistä päätöksentekoa

Oppilaiden itsenäistä toimintakykyä ryhmänä ja vastuunottoa yhteisestä tehtävästä / tavoitteesta tuetaan. Aikuiset mahdollistavat oppilaiden toiminnan ja tulevat apuun kriittisissä tilanteissa. Aikuinen toimii ohjaajana asioissa, joita oppilaat eivät vielä hallitse.

3. Luova yhteistyöprosessi

Asiat etenevät aikuisten ja oppilaiden välisessä luovassa, uusia asioita kehittävässä prosessissa. Reunaehtojen merkitystä pohditaan avoimesti ja ratkaisukeskeisesti. Aikuiset arvostavat oppilaiden tuoreita näkemyksiä ja hakevat aktiivisesti tapoja ottaa ne huomioon.

2. Aikuiset ja oppilaat vuoropuhelussa, jota aikuiset ohjaavat

Oppilaiden kanssa keskustellaan asioista, ideoidaan ja muotoillaan tavoitteita, mutta aikuiset ratkaisevat, mitä tehdään. Oppilaat toimivat aikuisten ohjeiden mukaan, kyseenalaistamista ei sallita.

1. Yksisuuntainen prosessi

Näennäisdemokratiaa. Oppilailta tiedustellaan toiveita ja mielipiteitä, mutta aikuiset ratkaisevat yksipuolisesti, mitä tullaan tekemään. Oppilaat eivät tiedä, onko heidän toiveillaan ja ideoillaan ollut vaikutusta.

Kuva 4. Osallisuuden portaat (Nousiainen s.a.)

3 LIKUNTAPEDAGOGIIKKA

Liikuntapedagogiikka on toimintaa, jossa liikuntaa tarkastellaan kasvatuksellisesti näkökulmasta. Voidaan puhua myös liikuntakasvatuksesta. Liikunta tarkoittaa tarkoituksellista fyysistä aktiivisuutta, joka saa aikaan energiankulutuksen kasvua. Pedagogiikalla tarkoitetaan teoreettista ja käytännöllistä oppia kasvatuksesta. Liikuntapedagogiikkaa toteutetaan päiväkodeissa, kouluissa sekä vapaa-ajan harrasteryhmissä ja liikuntajärjestöissä. Tärkeintä liikuntapedagogista työtä tehdään kuitenkin lapsen kotona. (Jaakkola ym. 2017, 12–13.)

Opetushallituksen (2016) mukaan varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksen tehtävänä on luoda pohja liikunnalliselle elämäntavalle yhteistyössä vanhempien kanssa. Tavoitteena on kannustaa lasta monipuoliseen fyysiseen aktiivisuuteen ja löytämään iloa liikunnasta. Ohjatun liikunnan lisäksi lapsille tulee

tarjota riittävästi mahdollisuuksia liikkumiseen niin sisällä, kuin ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, monipuolista ja tavoitteellista, sekä ennen kaikkea lapsilähtöistä. Sääkslahden (2015, 151) mukaan liikuntakasvatuksen päätavoite on kasvattaa lasta liikuntaan liikunnan keinoin.

Ei riitä, että lapset päästetään saliin tai ulos. Lapsille tulee opettaa liikuntataitoja. Lapset tarvitsevat pedagogista toimintaa, jolla on selkeä alku, keskiosa ja lopetus. Liikuntatuokioiden tehtävänä on liikuntataitojen opettamisen lisäksi myös opettaa leikkejä niin, että lapset osaavat hyödyntää opittuja taitoja myös vapaan leikin, ulkoilun tai muun omaehtoisen toiminnan aikana. Liikuntatuokion aikana kasvattajalta vaaditaan järjestyksen ylläpitämistä sekä ryhmänhallintaa. (Pulli 2017, 38–39.)

Liikuntakasvatuksessa ovat tärkeitä kasvattajan omat toimet, joilla hän edistää liikuntakasvatuksen tavoitteita. Puhutaan liikunnan didaktiikasta. Liikunnan didaktisiin taitoihin luokitellaan lapsen omaehtoisen liikkumisen ja liikunnan tukeminen sekä ohjattujen liikuntahetkien suunnitteleminen, toteuttaminen ja arviointi. Kasvattaja voi siis omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, että lapsella on mahdollisuus saavuttaa fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaiset päivittäiset tuntimäärät. (Sääkslahti 2015, 169.) Kasvattajien on myös syytä miettiä, mitkä rutinoituneet säännöt ja käytänteet ovat tarpeen ja estävätkö ne lapsen omaehtoisen liikkumisen (Pönkkö & Sääkslahti 2017, 488).

3.1 Varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositukset

Varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositusten taustalla on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, johon kuuluu olennaisesti myös lapsen liikkumiseen ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvä ulottuvuus. Fyysisen aktiivisuuden suositukset perustuvat tutkimustietoon siitä, miten kasvattaja voisi mahdollistaa yleissopimuksen mukaiset oikeudet alle kouluikäisille lapsille. Näiden lisäksi myös varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki ja liikuntalaki korostavat liikunnan merkitystä. Varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositukset ovat päivitetty versio vuonna 2005 ilmestyneestä Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan (2016) fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan kaikkea lapsen elämään liittyvää, kuormittavuudeltaan eritasoista toimintaa, kuten leikkimistä, ulkona ja sisällä puuhastelua, kotiaskareita, ulkoilua ja retkeilyä sekä ohjattua liikuntatoimintaa. Liikkuessaan lapsi harjoittaa jatkuvasti motorisia taitojaan, minkä seurauksena myös lapsen terveys, hyvinvointi ja toimintakyky kehittyvät. Liikunnallinen lapsuus edistää kokonaisvaltaista terveyttä sekä myönteistä elämäntapaa. Se myös luo pohjan liikunnalliselle elämäntavalle.

Suosittelun mukaan alle kouluikäisen lapsen tulee liikkua päivittäin vähintään kolme tuntia. Liikunnan tulee sisältää kuormittavuudeltaan eritasoista monipuolista liikuntaa: kevyttä liikuntaa, reipasta ulkoilua ja erittäin vauhdikasta fyysisistä aktiivisuutta. On tärkeää huolehtia myös siitä, että lapsella on mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon. Yli tunnin istumisjaksoja tulee välttää. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

3.2 Lapsen osallisuus liikuntakasvatuksessa

Oma motivaatio on paras tapa oppia. Tämä pätee myös liikuntaan. Kun lapsi saa itse olla mukana vaikuttamassa siihen, mitä tehdään ja millä tavalla, on motivaatio korkeampi ja sitä kautta oppiminen tehokkaampaa. (Pulli 2017, 12.) Lasten kiinnostuksen kohteet ovat tärkeää huomioida liikuntatuokion suunnittelussa ja niiden myötä suunnitella Varhaiskasvatussuunnitelman mukaista lasta kunnioittavaa ja kehittävää toimintaa (Sääkslahti 2015, 176).

Oleellista on pohtia kasvattajien kesken, minkälaisissa tiloissa, millä tavalla ja milloin lapsilla on mahdollisuus omaehtoiseen liikuntaan, sekä missä liikuntavälineitä säilytetään, jotta ne olisivat lapsen käytössä vapaasti. Fyysinen, psyykinen ja sosioemotionaalinen ympäristö tulisi muokata liikkumiseen ja liikuntaan houkutteleviksi. Fyysinen ympäristö pitää sisällään esimerkiksi sen, miten liikuntavälineet ovat lasten saatavilla. Psyykkiseen ympäristöön kuuluu lapsen kannustaminen ja tukeminen liikunnassa sekä lapsen aktivointi. Sosioemotionaalilla ympäristöllä tarkoitetaan sitä, että kasvattaja antaa tilaa ja aikaa lapsiryhmän yhteiselle liikuntaleikille. (Sääkslahti 2015, 170–173.)

4 LAADULLINEN TUTKIMUS

Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan tuloksia ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laadullista tutkimusta käytetään pääsääntöisesti silloin, kun ilmiötä ei tunneta, halutaan ymmärtää ilmiötä syvällisesti, luodaan uusia teorioita tai halutaan ilmiöstä hyvä kuvaus. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata, ymmärtää ja tulkita tutkittavaa ilmiötä. Laadullinen tutkimus vastaa kysymykseen ”Mistä ilmiössä on kyse?” ja tutkii nimenomaan yksittäistä tapausta. (Kananen 2017, 32.)

Kanasen mukaan (2017, 88) kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analysointi on syklinen prosessi, johon ei liity tarkkoja tulkintasääntöjä. Analysointia tulee tapahtua jatkuvasti aineistonkeruun aikana, sillä laadullisessa tutkimuksessa ei voida etukäteen tietää, milloin aineistoa on kerätty tarpeeksi. Aineistoa on riittävästi silloin, kun tutkija itse ymmärtää ilmiön ja tutkimusongelma ratkeaa. On tärkeää muistaa, että laadullinen tutkimus ei mahdollista tulosten yleistämistä ja näin ollen tulokset pätevät vain tutkitussa kohteessa.

Laadullinen tutkimus on usein kuvailevaa. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita esimerkiksi ihmisen kokemuksista ja näkemyksistä. Laadullinen tutkimus toteutuu suorana kontaktina tutkijan ja tutkittavan välillä ja tutkimus tehdään aina aidossa ympäristössä. Tutkimus etenee yksittäisistä havainnoista tuloksiin. (Kananen 2017, 34.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, havainnointi ja dokumentointi. Dokumentointiin kuuluu muun muassa muistiot ja päiväkirjat. (Kananen 2017, 67.) Omassa opinnäytetyössäni hyödynnän kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä haastattelua sekä havainnointia.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena oli vastata kysymykseen ”Miten lasten osallisuus toteutuu päiväkodin liikuntakasvatuksessa?”. Kysymykseen etsin vastausta kvalitatiivisella tutkimuksella. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä käytin havainnointia sekä haastattelua. Havainnoimalla pyrin saamaan

kokonaiskuvan osallisuuden toteutumisesta omasta näkökulmastani. Koska en itse pystynyt arvioimaan lapsen omaa kokemusta osallisuuden toteutumisesta, päätin myös haastatella lapsia ja selvittää heidän oman kokemuksensa. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, eroaako lasten näkemys omastani osallisuuden toteutumisesta.

Lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa on tutkittu paljon, mutta tutkimukset rajoittuvat perushoitotilanteisiin. Lisäksi on tutkittu lapsen osallisuuden toteutumisesta kasvattajien näkökulmasta. Lapsen osallisuutta juuri liikuntakasvatuksessa ei ole tutkittu aikaisemmin. Itse ajattelen, että perusarjen osallisuuden lisäksi olisi erityisen tärkeää huolehtia osallisuudesta myös liikuntakasvatuksessa, jotta liikunnallinen tekeminen olisi lapsille mielekästä ja antaisi näin hyvän pohjan liikunnalliselle elämäntavalle myös kasvaessa vanhemmaksi. Kasvattajan tehtävä on huolehtia lapsen osallisuuden toteutumisesta päiväkodissa, antaa mahdollisuus liikkua päiväkotipäivän aikana, sekä pitää huolta siitä, että lapsi saa tarpeeksi eväitä liikunnalliseen elämäntapaan. Lasten liikunnallisuus on vain ja ainoastaan hyvä asia, ja kasvattajat pystyvät sitä edesauttamaan huolehtimalla lasten osallisuuden toteutumisesta liikuntakasvatuksessa.

Tein opinnäytetyön samaan päiväkotiin, jossa suoritin viimeisen harjoitteluni keväällä 2018. Päiväkoti on liikuntapainotteinen, joten oma tutkimukseni antaa merkityksellisiä tuloksia osallisuudesta päiväkodin arjessa. Tutkimukseen otin mukaan vain lapset siitä ryhmästä, jossa suoritin harjoitteluni. Ryhmässä oli viisi vuotiaita ja jo kuusi vuotta täyttäneitä lapsia. Tutustuin harjoitteluni aikana lapsiin, ja näin helpotin niin havainnointi- kuin haastattelutilanteidenkin luontevuutta. Lapset oppivat myös tuntemaan minut, joten haastatteluissa ei tarvinnut jännittää.

Tutkimuksen perustana toimi Turjan (2016, 50) näkemys moniulotteisesta osallisuudesta, joka on esitelty opinnäytetyöni kuvassa 1 sivulla 11. Opinnäytetyön tutkimuksen onnistumisen kannalta merkittävintä oli osallisuuden käsitteen ymmärtäminen. Käsitteen mukaan laadin sekä havainnointi-, että haastattelukysymykset. Tutkimuksesta saatuja tuloksia vertailin kuvan 1 lasten valtaistumisen tasoihin.

5.1 Havainnointi

Havainnoinnin avulla pyritään saamaan aineistoa määrätyn ongelman tai ilmiön eri tekijöistä. Havainnointia käytetään silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä on vähän tietoa tai silloin, kun halutaan monipuolista ja yksityiskohtaista tietoa. Havainnointi on tutkimusmetodina suuritöinen ja aikaa vievä, joten menetelmän käyttö tulee olla aina perusteltua. (Grönfors 2007, 154–156.) Havainnointi tapahtuu aina aidossa tilanteessa, mutta on tutkijan tulkinnoista riippuvaista (Kananen 2015, 136).

Päiväkodin arki on todella monimuotoista. Siksi pelkästään haastattelemalla on mahdotonta saada tarpeeksi olennaista tietoa opinnäytetyötä varten. Lisäksi osallisuuden toteutumista ei pysty tutkimaan pelkästään haastattelemalla, vaan pitää ottaa huomioon esimerkiksi ympäristön vaikutukset osallisuuteen. Tämän takia valitsin haastattelun lisäksi havainnoinnin. Havainnoimalla sain yleiskuvan osallisuuden toteutumisesta.

Havainnointimuodoltaan oma havainnointini oli suoraa havainnointia. Silloin tutkija on paikan päällä ja tarkastelee tilanteita ulkopuolisena tarkkailijana. Tutkija ei vaikuta havainnointiin tai havainnointituloksiin. (Kananen 2015, 137.) Havainnoin toimintaa kahden päivän ajan toukokuussa 2018. Havainnointilomake on liitteenä 2. Suoritin samaan aikaan harjoitteluani, joten havainnoin harjoittelupäivän lomassa.

5.2 Haastattelu

Haastattelua käytetään silloin, kun tutkitaan mielipiteitä, käyttäytymistä tai sellaista tutkimusaluetta, josta ei tiedetä paljoa. Haastattelua voidaan käyttää täydentävänä tutkimusmenetelmänä havainnointiaineiston rinnalla. (Metsämuuronen 2008, 39.) Omassa opinnäytetyössäni halusin käyttää haastattelua nimenomaan täydentävänä aineistonkeruumenetelmänä havainnoinnin rinnalla.

Suoritin lasten haastattelut kesällä 2018 heinä- ja elokuun aikana. Haastateltavia lapsia oli yhteensä 11 ja haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna. Haastattelun lapsia yksitellen ryhmän leikkihuoneessa, jossa lapsi sai itse valita pai-

kan, jossa istui. Haastattelut toteutin aamu-ulkoilun aikana. Haastattelut kestivät lasten vastauksista riippuen noin kymmenen minuuttia. Haastatteluiden tallentamisessa hyödynsin nauhuria. Jokainen lapsi sai halutessaan kokeilla nauhurin käyttöä ennen varsinaisen haastattelun aloittamista.

Haastattelu on ennalta suunniteltua, jolloin haastattelija on tutustunut ennakoon tutkimuksen kohteeseen niin käytännön kuin teorian osalta (Metsämuuronen 2008, 39). Haastatteluihin valitut teemat perustuvat tutkittavasta ilmiöstä jo tutkittuun tietoon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Haastattelutilanteessa haastattelijan tehtävä on johtaa haastattelua, sekä motivoida haastateltavaa. Haastattelu on aina vuorovaikutuksellista sekä luottamuksellista. Haastattelija voi ohjata ja tehdä tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana, jos siihen on tarvetta. (Metsämuuronen 2008, 39.) Haastattelut sujuivat hyvin, ja sain lapsilta hyviä vastauksia. Välillä joidenkin lasten keskittyminen kohdistui muualle, joten minun piti haastattelijana motivoida lasta keskittymään haastatteluun. Joitain kysymyksiä esitin muutamaan kertaan eri tavoilla, jotta lapsi varmasti ymmärsi kysymyksen.

Yksi haastattelumuodoista on puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Se kohdistuu ennalta valittuihin teemoihin, mutta kysymysten muotoa tai esittämisjärjestystä voi haastattelun aikana muuttaa. (Metsämuuronen 2008, 41.) Teemahaastattelussa haastateltava ja haastattelija ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tarkoitus on keskustella haastattelussa esiintyvistä teemoista yhdessä. Teemahaastattelulla pyritään selvittämään juuri tutkimusongelmaan liittyviä kysymyksiä. (Kananen 2015, 148.)

Valitsin opinnäytetyöhöni puolistrukturoidun haastattelun, joka etenkin lasten kanssa antaa mahdollisuuden erilaisille keskusteluille ja laajemmalle analyysille. Lasten kanssa oli tärkeää, että pystyi muokata kysymystä juuri kyseiselle lapselle sopivaksi. Jos lapsi ei ymmärtänyt kysymystä, pystyi sen esittämään toisella tavalla.

Haastattelukysymykset muodostin ensin teemoittelemalla Turjan (2016, 50) lapsen moniulotteisen osallisuuden käsitteet, jotka ovat kuvassa 1 sivulla 11. Näitä teemoja olivat osallistuminen, ideointi & suunnittelu, arviointi, kommunikaatio & tieto-osallisuus, pääsy materiaaliin resursseihin sekä tunnetaso.

Teemojen alle valitsin tarkentavia kysymyksiä, joilla sain vastauksia juuri teemaan liittyen. Haastattelukysymyksiä tehdessä mietin ne sellaiseen muotoon, että lapsen on helppo ymmärtää jokainen kysymys. Haastattelulomake on liitteenä 1.

5.2.1 Lapsen haastattelu

Lasta haastatellessa tulee ottaa huomioon heidän sanavaraston pienuus. Haastattelukysymyksissä esiintyvien sanojen tulee olla heille tuttuja. Ei saa olettaa, että lapsi tietää käsitteet. (Hirsjärvi & Nurme 2000, 129–131.) Tästä syystä kysyin lapsilta heti ensimmäisenä, tietävätkö he, mitä liikunta -sanalla tarkoitetaan. Sana ”liikunta” toistuu jokaisessa kysymyksessä.

On syytä huomioida myös se, että lapsen on vaikea keskittyä pitkiä aikoja. Haastattelun tulee olla lyhyt, maksimissaan 15–20 minuutin mittainen. Haastatteluympäristön tulisi olla mahdollisimman neutraali, jotta lapset pystyvät keskittymään juuri haastatteluun. (Hirsjärvi & Nurme 2000, 130.)

Lapsi saattaa vierastaa hänelle vierasta haastattelijaa (Hirsjärvi & Nurme 2000, 130). Tämän otin huomioon niin, että suoritin ensin harjoittelun kyseisessä päiväkodissa ja samassa lapsiryhmässä, jonka lapsia haastattelin. Lapset kerkesivät tutustumaan minuun ja minä heihin. Haastattelujen aikana lapsista ei huomannut jännitystä tai vierastamista.

Tutkijana on myös tärkeää olla kiinnostunut kaikesta, mitä lapsi sanoo. Sen lisäksi lasta ei saa painostaa, mutta tutkijan tulisi kuitenkin löytää keinot haastattelun edistämiseksi. Jos lapsi vastaa ”en tiedä”, voi olla kyse siitä, ettei lapsi tiedä kysymykseen vastausta tai siitä, ettei lapsi ymmärrä kysymystä. Kysymyksen esittäminen eri tavalla saattaa olla avuksi. (Hirsjärvi & Nurme 2000, 131.)

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineiston analysoin sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi voidaan tehdä kolmella tavalla: teoriapohjainen luokittelu, aineistolähtöinen luokittelu tai teoria- sekä aineistopohjainen luokittelu (Kananen 2015, 171). Koska tutki-

muskysymys perustuu Turjan (2016, 50) näkemykseen lapsen moniulotteisesta osallisuudesta (kuva 1, s. 11), tein sisällönanalyysin teoriapohjaisella luokittelulla. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teoriapohjaisessa luokittelussa aineiston analyysia ohjaa jokin valmis teoria.

Aineiston analysoinnin aloitin litteroimalla lasten haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston muuttamista tekstimuotoon mahdollisimman sanatarkasti. Tämän jälkeen aineisto käydään läpi useaan otteeseen ja tiivistetään sen mukaan, mikä on hyödyllistä tietoa tutkimusta varten. (Kananen 2015, 160.) Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 19 sivua. Luin litteroidun aineiston monta kertaa läpi, minkä jälkeen tyypittelin lasten vastaukset sekä havainnointitulokset samojen teemojen ja kysymysten alle. Tyypittelyssä etsitään teemojen alta yhtäläisyyksiä ja niistä muodostetaan yleistys (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93). Itse laatimani, suoraan Turjan (2016, 50) näkemykseen lasten moniulotteisesta osallisuudesta (kuva 1, s. 11) perustuvat teemoitetut kysymykset helpottivat haastattelu- ja havainnointitulosten analysointia tyypittelyn avulla. Tyypittelyn jälkeen vertasin tuloksia lapsen moniulotteisen osallisuuden valtaistumisen ta-soihin.

5.4 Käytännön toteutus ja aikataulus

Aloitin opinnäytetyöprosessin loppusyksystä 2017 miettimällä opinnäytetyöni aihetta. Olin jo silloin yhteydessä päiväkotiin ja kyselin heidän toiveitaan. Palautin tammikuussa 2018 ideapaperin, mikä osaltaan käynnisti varsinaisen opinnäytetyön teon. Aloin työstää opinnäytetyön suunnitelmaa, jonka esitin 8.3.2018 koulun torstaiseminaarissa. Tutkimuslupaa hain päiväkodilta huhtikuun 2018 puolella välissä, mutta sain sen kirjallisena vasta heinäkuun 2018 alussa. Suullisesti lupa oli annettu jo kevään aikana. Jaoin jokaisen lapsen vanhemmille huhtikuun lopussa lupalaput (liite 3) haastattelujen ja havainnointien tekemistä varten. Toukokuun alkuun mennessä sain suurimman osan takaisin luvalla varustettuna. Havainnoinnit tein toukokuussa 2018, jo ennen kirjallisen tutkimuslupan saamista. Jos en olisi kirjallista lupaa saanut, havainnoinnit olisivat olleet turhia ja käyttökelvottomia.

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen pääsin tekemään haastatteluja heinä–elokuussa. Ennen sitä olin ollut koko kevään harjoittelussa kyseisessä

päiväkodissa. Näin lapset pääsivät tutustumaan minuun ja minä lapsiin ennen tutkimuksen aloittamista. Haastattelujen välissä analysoin aineistoa ja näin sain selville, tarvitseeko lisää haastatteluja tehdä. Haastattelujen ja aineiston analysoinnin jälkeen käytin syys–lokakuun 2018 raportointiin. Valmiin opinnäytetyön esitin torstaiseminaarissa marraskuussa 2018.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Sekä havainnointi- että haastattelukysymykset tein suoraan Turjan (2016, 50) lapsen moniulotteiseen osallisuuteen peilaten (kuva 1, s. 11). Kysymyksiä laatiessa käytin osallisuuteen liittyviä käsitteitä, joista muodostin teemoja. Teemojen alle laadin tarkentavia kysymyksiä. Havainnointi- ja haastattelukysymykset muodostuivat näin aika pitkälti samankaltaisiksi. Tämän myötä omaa näkemystäni ja omia havainnointituloksiani oli helppo verrata lasten omaan näkemykseen haastattelujen kautta. Havainnointituloksissa tulee ottaa huomioon se, että havainnoin vain kaksi kokonaista päiväkotipäivää, joten tulokset eivät välttämättä kerro koko totuutta päiväkotiarjesta.

Tutkimustuloksia analysoidessa hyödynnän Turjan (2016, 50) lapsen moniulotteisen osallisuuden valtaistumisen tasoja, jotka näkyvät kuvassa 1 sivulla 11. Vertaan tutkimuksesta saatuja tuloksia suoraan valtaistumisen tasoihin. Näin voin arvioida, millä tasolla lasten valtaistuminen on juuri kyseisessä ryhmässä. Mitä korkeammalla tasolla valtaistuminen on, sen paremmin osallisuus toteutuu.

6.1 Havainnointitulokset

Ensimmäisenä havainnoin sitä, miten lapset saavat osallistua toiminnan suunnitteluun. Saavatko lapset esimerkiksi ehdottaa liikuntaleikkejä tai pelejä, vai ovatko ne aina aikuisten jo valmiiksi suunnittelemat? Havaintojeni mukaan päiväjärjestys on lapsiryhmän aikuisten itse suunnittelema, johon lapset eivät saa vaikuttaa. Kasvattajat ovat suunnitelleet päivän eri tilanteisiin erilaista liikuntaa. Yhtenä havainnointipäivänä ohjelmassa oli aikuisen suunnittelema musiikkijumppa, jossa lapset liikkuvat musiikin soidessa jollain tavalla. Tämän liikkumistavan lapset saivat itse valita. Lapset pääsivät siis osallistumaan toi-

minnan suunnitteluun omilla valinnoillaan. Samana päivänä aamu-ulkoilulta sisään jonottaessa kasvattaja ohjasi lapsia liikkumaan. Lapset saivat jokainen vuorotellen päättää, millä tavalla koko ryhmä liikkuu.

Toisena havainnointipäivänä kasvattaja käytti jumppakortteja, joissa jokaisessa kortissa on jokin tapa liikkua. Jokaiselle lapselle jaettiin yksi kortti ja he saivat yhdessä kasvattajan kanssa lukea kortit muulle ryhmälle, minkä jälkeen kaikki tekivät liikkeen yhdessä. Lapset saivat osallistua toiminnan toteutukseen, mutta eivät suunnitteluun. Samana päivänä aamu-ulkoilun aikana kasvattaja hyödynsi päiväkodin vieressä sijaitsevaa hiekkakenttää, johon koko lapsiryhmä otettiin mukaan. Ennen varsinaista toimintaa kasvattaja kysyi lapsilta, minkälaista hippaa he haluaisivat alkulämmittelyksi leikkiä. Lasten valitseman hipan jälkeen oli vuorossa aikuisen suunnittelema temppurata, jota lapset pääsivät vuorotellen kiertämään. Ohjatun toiminnan jälkeen kasvattaja kertoi minulle, että toiminta oli perusteltua ja lapsilähtöistä, koska kasvattajat olivat huomanneet edellisellä viikolla motorisia kehittymistarpeita, joita radan avulla harjoiteltiin.

Seuraavaksi havainnoin sitä, saako lapsi päättää, mihin toimintaan hän osallistuu. Kumpanakin havainnointipäivänä lapsilta kysyttiin aamupiirin jälkeen, mitä he halusivat tehdä. Jokaiselle löytyi joku mieluinen toiminta. Suurin osa halusi kumpanakin päivänä mennä päiväkodin liikuntatilaan, jota lapset kutsuivat temppuhuoneeksi. Sinne he saivatkin mennä pienemmissä ryhmissä vuorotellen. Lisäksi kasvattajat olivat suunnitelleet kummallekin havainnointipäivälle valmiiksi ohjattua liikuntaa ja kaikki ryhmän lapset osallistuivat niihin. Muutamat lapsista sanoivat, etteivät halua osallistua temppurataan, mutta heidän oli pakko.

Kolmanneksi havainnoin lapsen osallistumista toiminnan arviointiin. Kysytäänkö lapsilta esimerkiksi toiminnan jälkeen palautetta? Kumpanakaan havainnointipäivänä lapsilta ei kysytty toiminnan jälkeen palautetta. Lapset eivät siis kyseisinä päivinä saaneet osallistua toiminnan arviointiin.

Neljänneksi havainnoin yhteistä kieltä kasvattajan ja lapsien välillä. Tämä tarkoittaa siis sitä, ymmärtääkö lapsi aina, mitä toiminnalla X tarkoitetaan. Tai

ymmärtääkö lapsi aina säännöt tai ohjeet? Oman näkemykseni mukaan havainnointipäivänä kaikki lapset ymmärsivät aina säännöt tai ohjeet. Kaikki lapsista eivät ymmärtäneet heti, mutta kun he kysyivät tarkennusta, kasvattaja selitti säännöt uudestaan, jotta jokainen varmasti ymmärsi. Lopuksi kasvattaja varmisti vielä kerran, ymmärsivätkö kaikki säännöt.

Seuraavaksi havainnoin sitä, tietääkö lapsi, mitä materiaaleja hänellä on käytettävissä ja miten niitä käytetään. Tämä oli vaikeaa pelkän havainnoinnin perusteella arvioida, koska päiväkodista löytyi paljon liikuntavälineitä, joita lapset eivät käyttäneet. Lapset olivat kuitenkin hyvin tietoisia päiväkodissa sijaitsevasta liikuntahuoneesta ja siellä olevista puolapuista, trapetsi-, köysi- ja rengasviritmistä sekä kiipeilyseinästä. Lapset hyödynsivät niitä molempina havainnointipäivinä ja osasivat hienosti temppuilla niillä. Lisäksi ulkovarastossa oli paljon liikuntavälineitä, joita lapset käyttivät ulkoilussa mielellään.

Kuudenneksi havainnoin liikuntatilojen saatavuutta lapsille. Sisällä oli yksi ainoa liikuntatila, jossa olivat muun muassa jo edellä mainitut puolapuut ja kiipeilyseinä. Liikuntatila oli ryhmäkohtaisesti käytössä omina päivinä, eli tilaan pääsi vain kerran viikossa. Tila sijaitsi kuitenkin havainnointiryhmäni ryhmätiloissa, joten ryhmän lapset saivat käyttää tilaa aina, kun siellä ei ollut muun ryhmän lapsia. Lapsen turvallisuus huomioiden huoneeseen pääsi vain kuusi kerrallaan ja aikuisen tuli olla lähellä. Näinä havainnointipäivinä halukkaita oli useampi, kuin kuusi lasta, joten aina otettiin aikaa niin, että kaikki halukkaat pääsivät temppuilemaan. Ulkona kaikki tilat olivat lapsen saatavilla. Päiväkodin vieressä olevalle hiekkakentälle pääsi, kunhan kysyi aikuiselta luvan. Lapset tarvitsivat myös aikuisen apua kentälle pääsemiseen, sillä kenttää ympäröi aita ja lapset eivät yletä avaamaan porttia.

Viimeisenä havainnoin materiaalien saatavuutta lapsille. Suurin osa liikuntavälineistä sijaitsi toisessa huoneessa, johon lapset eivät päässeet ilman aikuisen lupaa. Liikuntavälineet eivät siis olleet lapsen saatavilla. Liikuntahuoneessa olevat köydet, renkaat ja puolapuut olivat lasten saatavilla, kun lupa huoneeseen oli myönnetty. Ulkona kaikki liikuntavälineet olivat varastossa, joka oli ulkoilun ajan aina lukossa. Kun lapset halusivat varastosta jotain, tuli heidän pyytää aikuiselta lupa sekä apua oven avaamiseen.

6.2 Haastattelutulokset

Haastattelin yhteensä 11 lasta yksitellen. Teemoja haastattelussa olivat osallistuminen, ideointi & suunnittelu, arviointi, kommunikaatio & tieto-osallisuus, pääsy materiaalisiin resursseihin sekä tunnetaso. Näiden teemojen alle laadin tarkentavia kysymyksiä ja muokkasin niistä lapselle helposti ymmärrettäviä.

Osallistuminen

Ensimmäisenä kysyin lapsilta, mitä heidän mielestään sanalla ”liikunta” tarkoittaa. Tällä pyrin varmistamaan sen, että jokainen lapsi tietää, mistä puhun haastattelun aikana. Lapset olivatkin hyvin tietoisia liikunnasta ja vastauksia tuli laidasta laitaan.

Miusta liikunta on semmosta et pitää kävellä ja miusta liikunta on semmosta et niiku työstää kaikki että jaksaa.

Liikkuvuutta. Urheilua.

Juokseminen. Pituushyppy. Hippa.

Seuraavaksi kysyin lapsilta, pitävätkö he liikunnasta. Suurin osa eli kahdeksan lasta vastasi pitävänsä liikunnasta. Loput, eli kolme lasta, sanoivat pitävänsä liikunnasta vain vähän. Kukaan ei vastannut, ettei pidä ollenkaan liikunnasta.

Joo. Must se on tosi harkitsevaa ja kivaa.

Vähän. Koska se on niin tylsää ku siin voi tulla niin kuuma.

Seuraavaksi halusin selvittää, tehdäänkö lasten mielestä päiväkodissa sellaisia liikuntajuttuja, mistä he pitävät. Seitsemän lasta oli sitä mieltä, että päiväkodissa tehdään sellaisia liikuntajuttuja, mistä he pitävät. Lapsista neljä ei osannut sanoa tai vastasivat ehkä. Kuitenkin kaikki neljä lasta kertoivat vastauksissaan asioita, joista he pitävät ja joita myös päiväkodissa tehdään.

No melkei kaikki liikuntajutut mitä tääl tehää on kivoja.

En mie tiä tehtiiks myö yhtää X-hyppyjä.

Ideointi & suunnittelu

Seuraavaksi halusin tietää, kysytäänkö lapsilta, minkälaista liikuntaa he haluaisivat tehdä. Vain kaksi lasta vastasi myöntävästi. Kaksi lasta vastasi suoraan, että ei kysytä. Kolme lasta vastasi, että heiltä kysytään välillä, minkälaista liikuntaa he haluavat tehdä. Loput neljä lasta eivät muistaneet tai tietäneet, kysytäänkö heiltä.

Joo. Kyl mie ain joskus sanon et renkaita.

Ain välillä.

Seuraavaksi tiedustelin, saavatko lapset ehdottaa liikuntaleikkejä tai -pelejä. Vähän yli puolet lapsista saavat ehdottaa liikuntaleikkejä tai -pelejä. Kaksi lasta oli sitä mieltä, etteivät he saa ehdottaa. Yksi lapsista vastasi, että hän saa välillä ehdottaa. Kaksi lapsista ei muistanut tai tiennyt.

Joo. Oon saanu ainaki jumpassa toivepäivänä.

Arviointi

Seuraavaksi halusin tietää, kysyvätkö kasvattajat jonkin ohjatun liikuntatuokion jälkeen, pitivätkö lapset siitä, mitä tehtiin. Vähän alle puolet lapsista vastasivat myöntävästi. Kolme lasta oli sitä mieltä, ettei heiltä kysytä palautetta. Kolme lasta kertoi, että heiltä kysytään vain välillä palautetta.

Hmm.. Harvoin.

Joo. Sit mie välil sanon joo. Ja sit meilt välil kysytää ja kaikki sanoo joo.

Ei kysytty yhtää.

Joo. Ja aina mie sanon joo.

Arviointiin liittyen halusin tietää myös, onko lasten mielestä liikuntaa päiväkodissa tarpeeksi, liikaa vai liian vähän. Seitsemän lasta oli sitä mieltä, että päiväkodissa on liikuntaa juuri sopivasti. Kolme lasta sanoi liikuntaa olevan liikaa. Yksi lapsi ei osannut vastata kysymykseen.

No iha semmoi tarpeeks.

Miusta miun mielestä vois olla vähemmän liikuntaa, etten mie ois heti loppu.

Kommunikaatio & tieto-osallisuus

Halusin selvittää, ymmärtävätkö lapset aina säännöt tai ohjeet, joita liikuntaleikkeihin tai -peleihin kuuluu. Yksikään lapsista ei vastannut, ettei ymmärrä. Suurin osa, eli yhdeksän lasta ymmärtävät aina säännöt. Loput kaksi lasta ymmärtävät säännöt välillä.

Ymmärrän ain jotkut.

Öö joo.

Seuraavaksi halusin varmistaa, että varmistavathan aikuiset, että jokainen lapsi ymmärtää, mitä ollaan tekemässä. Kysyin lapsilta, kerrotaanko heille säännöt tai ohjeet uudestaan, jos ne ovat epäselviä heille. Vain yksi lapsi oli sitä mieltä, ettei hänelle kerrota ohjeita niiden ollessa epäselviä. Loput kymmenen lasta kertoivat ymmärtävänsä säännöt aina.

Joo.

Ei kertonu.

Pääsy materiaaliin resursseihin

Halusin selvittää myös, tietävätkö lapset, minkälaisia liikuntavälineitä päiväkodissa on. Yhdeksän lapsen vastauksessa mainittiin liikuntahuoneen liikuntavälineet, kuten esimerkiksi katosta roikkuvat renkaat ja köydet, sekä puolapuut. Kaksi lapsista mainitsi vastauksessaan aidat. Neljä lasta mainitsi eri lajien palloja, kuten sählypallot ja jalkapallot. Yksi lapsista mainitsi trampoliinin ja kaksi lapsista hulavanteet.

No semmosii trapetsei ja kiipeilyjuttui. Temppuhuonees on myös renkaita ja köysiä mis pitää sinne ylhäälle kiivetä.

Sählyy liittyvii, jalkapalloo liittyvii, estejuoksuu liittyvii, koripalloo liittyvii. En tiä muuta.

Kotona on paljon. Mutta tässä (täällä päiväkodissa) on vähemmän.

Seuraavaksi halusin selvittää, tietävätkö lapset, missä kaikkialla päiväkodissa liikuntavälineitä säilytetään. Yhdeksän lasta mainitsi vastauksessaan, että liikuntavälineitä säilytetään ulkovarastossa. Viisi lapsista kertoi liikuntavälineiden sijaitsevan liikuntahuoneessa. Yksi lapsista kertoi liikuntavälineitä säilytetävän toisessa leikkihuoneessa, toinen lapsi sanoi, että niitä säilytetään toisen lapsiryhmän tiloissa, ja kolmas lapsi oli sitä mieltä, että liikuntavälineet pidetään omalla paikalla. Kolme lasta mainitsi vastauksessaan, että liikuntavälineitä säilytetään kaapeissa tai laatikoissa. Kaksi lasta kertoi, ettei tiedä, missä päiväkodin sisäpuolella säilytetään liikuntavälineitä.

En osaa sanoo muutaku et ulkona säilytetää varastossa.

Ulkona on leikkiteline ja muut on temppuhuoneessa.

No varmaa semmoses urheilukaapissa.

Temppuhuoneessa ja varastossa.

Seuraavaksi kysyin lapsilta, ovatko liikuntavälineet heidän mielestään aina heidän saatavilla, vai täytyykö heidän kysyä aikuiselta lupaa tai apua käyttääkseen liikuntavälineitä. Vain yksi lapsista oli sitä mieltä, että liikuntavälineet ovat aina hänen saatavillaan. Suuri enemmistö, eli yhdeksän lasta, oli sitä mieltä, että kasvattajalta tarvitsee kysyä lupa liikuntavälineiden käyttämiseen. Reilusti yli puolet lapsista kertoivat tarvitsevansa kasvattajan apua. Vähän vajaa puolet lapsista mainitsivat ulkovaraston olevan aina lukossa.

Pitää kysyy lupaa aikuiselta.

No pitää ehkä. Ain pitää sanoo jos menee sinne.

Välillä se on lukossa ja sillo pitää kysyy aikuiselta avainta.

No yhen kerra ku oltii täällä päiväkodissa ja haluttii pelata jalkapalloo nii kysyttii aikuiselta lupaa et saahaaks myö se pallo.

Viimeiseksi halusin selvittää, mitä mieltä lapset ovat päiväkodin liikuntatiloista. Kahdeksan lasta oli sitä mieltä, että päiväkodissa on tarpeeksi tilaa liikkua. Kolme lapsista kertoi vastauksessaan, että sisällä ei ole tarpeeksi tilaa. Suurin osa lapsista kertoivat, että ulkona on tarpeeksi tilaa liikkua.

On ulkona, mut sisällä ei. Ainaki se kenttä ulkona.

Paljon. Ulkona sekä sisällä viel enemmän.

On. Ainaki temppuhuoneessa.

Ois kivempaa jos sisällä ois enemmän tilaa liikkua.

Tunnetaso

Halusin selvittää, tuntuuko lapsista siltä, että heiltä kysytään tarpeeksi, minkälaista liikuntaa he haluavat tehdä. Vähän vajaa puolet lapsista kertoivat, että heiltä kysytään tarpeeksi. Viisi lasta koki, ettei heiltä kysytä tarpeeksi, tai he haluaisivat kertoa useammin, mitä he haluaisivat tehdä. Yksi lapsista sanoi, ettei muista.

Joo haluisin kertoa enemmän.

Ei kysytä.

Haluisin et kysyttäis useemmin.

Viimeiseksi kysyin lapsilta, tuntuuko heistä, että he saavat tehdä liikunnallisia juttuja aina, kun he haluavat. Suurin osa lapsista olivat sitä mieltä, että he saavat tehdä juuri silloin, kun he haluavat. Vain kaksi lapsista kertoi, että eivät saa tehdä liikunnallisia juttuja aina silloin, kun haluavat.

Joo. Melkein aina.

Tuntuu.

Miusta vastaus on ei.

7 POHDINTA

Tuloksissa sain selville, että jokainen lapsista pitää jossain määrin liikunnasta. Tämä on tärkeä tieto myös senkin takia, että lapsen vanhemmat ovat hakenneet lapselle päivähoitopaikkaa nimenomaan liikuntapäiväkodista ja näin ollen on tietoa siitä, että päiväkotipäivänä liikutaan paljon. Tekeminen on siis lasten mielestä mielekästä ja tukee osallisuuden toteutumista. Kaikki lapset kertoivat myös vastauksissaan, että päiväkodissa tehdään sellaisia liikunnallisia asioita, joista he pitävät.

Vastausten ja havainnointitulosten perusteella lapsilta voisi kysyä entistä useammin ehdotuksia, etenkin lasten mielipiteitä jo toimintaa ideoidessa. Lisäksi palautetta olisi hyvä kysyä jokaisen ohjatun liikuntatuokion jälkeen. On tärkeää myös miettiä sitä, kysytäänkö ehdotuksia ja palautetta yleisesti ryhmältä, vai jokaiselta lapselta yksitellen. Yksitellen kysyttäessä jokainen lapsi pääsisi varmasti vastaamaan ja vaikuttamaan, vaikka olisi hiljaisempi tai ujompi, kuin muut.

Jäin itse tulosten pohjalta miettimään, onko lapsille esitelty kaikkia liikuntavälineitä, joita päiväkodissa on. Sekä havainnointi- että haastattelutuloksista voi päätellä, että lapset eivät välttämättä tiedä kaikkia liikuntavälineitä. Olisi hyvä käydä lasten kanssa läpi kaikki liikuntavälineet, ja näyttää tarvittaessa, miten kyseistä välinettä käytetään, tai miten sitä voi hyödyntää eri tilanteissa. Lisäksi lasten kanssa olisi hyvä käydä läpi, missä liikuntavälineitä säilytetään, jotta lapset tietävät, mistä niitä etsiä.

Liikuntavälineiden saatavuudesta havainnointi- ja haastattelutulokset olivat samankaltaisia. Aikuiselta tulee kysyä aina lupaa ja apua. Sisällä tarvitaan lupaa mennä liikuntahuoneeseen ja aikuisen apua, jos sinne haluaa viedä joitain muita liikuntavälineitä, koska ne ovat eri tilassa. Ulkona ulkovarasto on aina ulkoilun ajan lukossa, joten aikuiselta tulee kysyä sekä lupaa, että apua liikuntavälineiden käyttämiseen. Tässä on havaintojeni mukaan kyse turvallisuudesta. Sisällä tarvitaan aikuisen lupaa, jotta aikuiset tietävät, missä lapset liikkuvat. Ulkona ulkovarasto on lukossa sen takia, koska alle kolmevuotiaat ulkoilevat samaan aikaan samalla pihalla, jolloin joku pienistä voi hyvin jäädä ulkovarastoon jumiin, jos joku paiskaa oven kiinni. Oven lukossa pitäminen ei

kuitenkaan tue lapsen osallisuutta. Kasvattajan olisikin hyvä miettiä, onko jokin muu keino taata jokaisen lapsen turvallisuus ja samalla huomioida lapsen osallisuuden toteutuminen.

Lapset olivat sitä mieltä, että ulkona on tarpeeksi tilaa liikkua. Havainnointitilokset kertovat samaa. Kolme lapsista kertoi vastauksissaan, että sisällä voisi olla enemmän tilaa, mutta suurin osa oli kuitenkin sitä mieltä, että päiväkodissa on tarpeeksi tilaa liikunnalle. Itse olen enemmistön kanssa hieman eri mieltä. Ulkona tilaa on hyvin, mutta mielestäni on outoa, että liikuntapainotteisessa päiväkodissa ei ole kunnon liikuntasalia. Tähän päiväkodin henkilökunta ei voi tietenkään vaikuttaa, mutta tulevia liikuntapäiväkoteja silmällä pitäen olisi järkevää miettiä jo rakennusvaiheessa, minkälaisia tiloja rakennetaan. Tilojen lisäksi tulisi miettiä säilytystilat kuntoon liikuntavälineitä varten, jotta jokaiseen ryhmään saisi mahtumaan hyvin liikuntavälineitä.

Melkein puolet lapsista haluaisivat kertoa useammin, minkälaista liikuntaa he haluaisivat tehdä. Lapset kuitenkin kokivat, että saavat tehdä liikunnallisia juttuja juuri silloin, kun he haluavat. Tämä kertoo siitä, ettei lasta kielletä, jos hän haluaa liikkua. Tulosten perusteella kasvattajien tulisi kuitenkin enemmän antaa mahdollisuuksia kertoa ja kysyä lapsilta, minkälaista liikuntaa he haluavat tehdä.

Peilaten tutkimustuloksia Turjan (2016, 50) lasten valtaistumisen tasoihin kuvassa 1 sivulla 11, lasten osallisuus koskien osallistumisesta on ”yhteistoiminta”-tasolla, jolloin lapset yhdessä kasvattajien kanssa keskustelevat toiminnasta. Yhteistoiminnan tasolle ylsi myös kommunikointi & tieto-osallisuus. Lapsilla ja kasvattajilla oli yhteinen kieli. Suunnittelun, ideoinnin ja arvioinnin osalta lasten valtaistuminen on ”kuulluksi tuleminen”-tasolla. Tulosten perusteella lapset tulisi ottaa useammin mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Pääsy materiaalsiin resursseihin on ”luvan pyytäminen”-tasolla. Lasten tulee kysyä aikuiselta aina, kun he haluavat käyttää liikuntavälineitä tai -tiloja. Tunnetasolla lapset ovat valtaistumisen ”kuulluksi tuleminen”-tasolla. Lapset haluaisivat ennistä useammin kertoa, minkälaista liikuntaa he haluaisivat tehdä.

Tuloksissa positiivista on se, etteivät lapset ole minkään teeman alla vain ”mukanaolo”-tasolla, kun mietitään Turjan (2016, 50) lasten valtaistumisen tasoa

(ks. kuva 1, s. 11). Lapset saavat siis ainakin jollain tasolla vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Ilahduttavaa on se, että lapset pitävät liikunnasta ja päiväkodissa tehdään niitä liikunnallisia juttuja, joista ryhmän lapset pitävät. Se kertoo siitä, että kasvattaja on havainnoinut hyvin lasten lempileikkejä ja -pelejä, sekä muuta tekemistä. Lisäksi tuloksista voi päätellä, että kasvattajat huolehtivat hyvin siitä, että lapset varmasti ymmärtävät toiminnan säännöt ja siihen kuuluvat ohjeet.

Tutkimus oli mielestäni onnistunut, ja se antaa tärkeää tietoa ryhmän kasvattajille lapsen omasta kokemuksesta osallisuuden toteutumisesta. Kasvattajat voivat halutessaan tietojen perusteella kehittää ryhmän toimintaa entistä osallistavammaksi. Tulee kuitenkin ottaa huomioon se, ettei tulokset ole yleistettävissä esimerkiksi kyseisen päiväkodin muissa ryhmissä, vaan koskevat juuri tutkimusryhmää ja siinä olevia lapsia.

Tutkimus antoi myös arvokasta tietoa osallisuudesta liikuntakasvatuksessa. Kuten olen aiemmin todennut, ei osallisuutta koskevia tutkimuksia ole tehty liikuntakasvatuksessa. Muun muassa Jenna Heinonen sekä Kaisa Suominen ja Taija Väärälä ovat omissa opinnäytetyöissään tutkineet lasten osallisuuden toteutumista juuri lasten näkökulmasta. Heinosen (2017) tutkimuksessa lapset olivat muun muassa sitä mieltä, että kaikki toimintatuokiot ovat suurimmaksi osaksi aikuisjohtoisia, mutta lapset saavat toiminnan aikana vaikuttaa valitsemalla esimerkiksi leikin. Lapset kertoivat, että he saavat tehdä niitä asioita, joista he pitävät. Lapset olivat myös sitä mieltä, että ulkona lelut eivät olleet heidän saatavilla, vaan aikuisen apua piti pyytää aina. Lisäksi lapset kertoivat, ettei heitä oteta toiminnan suunnitteluun tai arviointiin mukaan. Myös Suominen ja Väärälä (2017) saivat tutkimuksessaan selville, että lapset haluaisivat enemmän vaikuttaa itseä koskeviin asioihin, ja olla mukana suunnittelemassa ohjattua toimintaa. Omassa opinnäytetyössäni nousi esille aika pitkälti samoja asioita edellä mainittujen opinnäytetyön tuloksien kanssa. Tämän perusteella selkeä kehittämiskohta osallisuuden toteutumisessa on se, miten lapset otetaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin mukaan.

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa huomioin eettisyyden kysymällä haastateltavien ja havainnoitavien lapsien vanhemmalta luvat tutkimuksen tekoon (liite 3). Kysyin myös ennen aineistonkeruuta jokaiselta tutkimukseen osallistuvalla lapsella, haluaako hän osallistua ja annoin mahdollisuuden kieltäytyä. Huolehdin myös ennen haastattelua siitä, että kyseisen lapsen vanhemmat ovat antaneet luvan haastattelun tekemiseen. Kyseinen päiväkotivaati, ettei päiväkodin nimeä kerrota työssä, joten jätin sen mainitsematta. Vanhemmilta kerättävässä lupalapsussa on peitetty päiväkodin ja ryhmän nimi. Huolehdin myös siitä, että jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi sekä päiväkotivaati pysyy nimettömänä ja tunnistamattomana. Tutkimuksen loputtua huolehdin tutkimusaineiston asiaankuuluvasta hävityksestä.

Tutkimustulokseni lisäsin opinnäytetyöhöni muokkaamattomina. Haastatellesani en johdatellut lapsia tiettyihin vastauksiin, vaan annoin heidän vastata omia ajatuksia. Kysyin myös kysymyksen tarvittaessa uudestaan, mikäli lapsi vastasi kysymykseen aiheen vierestä, ja näin varmistin, että lapsi varmasti ymmärsi kysymyksen. En päättänyt etukäteen, kuinka monta haastattelua teen, vaan tein haastatteluja niin pitkään, kunnes samat vastaukset alkoivat toistua. Vaikka olin havainnointien aikana kyseisessä päiväkodissa harjoitte- lussa, en antanut sen vaikuttaa havainnointituloksiini. En huomionut havainnoinneissani edellisiä päiviä, vaan keskityin juuri kyseiseen hetkeen. En myöskään tehnyt oletuksia.

Luotettavuutta paransin myös niin, että valitsin haastattelun rinnalle havainnoinnin aineistonkeruutapana. Näin vastauksia pystyi vertaamaan ja katso- maan, tukivatko tulokset toisiaan. Nauhoitin ja dokumentoin myös koko tutki- musaineiston analysointia varten, joten tuloksia oli helppo arvioida. Lisäksi tut- kimuksen luotettavuutta lisää se, että muodostin haastattelukysymykset mah- dollisimman konkreettisesti ja näin poissuljin mahdolliset väärinymmärrykset.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon myös se, että haastattelin lapsia. Kun mietitään tutkimuksen pysyvyyttä, on mahdotonta arvi- oida, toistuuko uudessa tutkimuksessa samat tutkimustulokset (Kananen

2017, 175). Lapsen mielipiteet esimerkiksi liikunnan riittävydestä voivat olla päiväkohtaisia ja riippuvaisia esimerkiksi toiminnan mielekkyydestä.

7.2 Jatkotutkimukset

Tein tutkimuksen kuusiryhmäisessä päiväkodissa vain yhteen ryhmään. Jatkossa kyseisessä päiväkodissa voisi tutkia osallisuuden toteutumista liikuntakasvatuksessa myös muissa ryhmissä. Tällöin ryhmäkohtaisia eroja pääsisi vertailemaan. Näin olisi mahdollista nähdä koko päiväkodin tilanteen. Päiväkodin tilanteen selvittämisen jälkeen pystyisi vertailemaan osallisuuden toteutumista liikuntakasvatuksessa jonkun toisen liikuntapäiväkodin kanssa, ja havaita mahdollisia kehittämisideoita sitä kautta.

Toinen jatkokehitysidea olisi lähteä peilaamaan tutkimustuloksia osallisuuden toteutumisesta esimerkiksi Roger Hartin (1992), Harry Shierin (2001) tai Leena Nousiaisen (s.a.) osallisuuden malleihin. Tuloksia voisi verrata osallisuuden tasoihin tai portaisiin, ja sitä kautta miettiä, millä tasolla lasten osallisuus on kyseisessä ryhmässä tai päiväkodissa. Tason selvittämisen jälkeen toimintaa on mahdollista kehittää entistä enemmän lasten osallisuutta tukevammalle tasolle.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyö tuntui aloittaessa todella isolta, jopa ylitsepääsemättömältä prosessilta. Tuntui, etten ymmärtänyt yhtään, mistä oli kyse. Kuitenkin opinnäytetyön edetessä kävi selväksi, että tulen tästä selviämään hienosti. Kun suunnitelin kaiken hyvin valmiiksi etukäteen, en kohdannut suurempia haasteita. Tutkimusluvan myöntämisen venymiseen en voinut mitenkään varautua, mutta omalla asennoitumisella ja työtahdin kiristämällä siitäkin selvitettiin.

Opin opinnäytetyötä tehdessä todella paljon. Eniten varmasti opinnäytetyön aiheesta osallisuudesta sekä tutkimuksen toteutuksesta. Tutkimuksen toteutus oli itselleni kokonaan uusi juttu, joten opin siitä paljon uutta. Tutkimusta tehdessä on myös aina varattava aikaa mahdollisille ja todennäköisille haasteille.

Opin osallisuudesta käsitteenä, mutta myös siitä, miten itse työssäni voin tukea osallisuuden toteutumista ja miten ottaa entistä paremmin lapset huomioon toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Osallisuutta painotetaan jatkossa entistä enemmän, joten opinnäytetyö antoi arvokasta oppia tulevaa työtä ajatellen. Opinnäytetyötä tehdessä opin myös paremmin aikatauluttamaan ja suunnittelemaan. Näitä taitoja pääsen myös hyödyntämään työelämässä.

LÄHTEET

Eskel, P. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. toim. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 75–96.

Grönfors, M. 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. toim. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–156.

Hart, R. A. 1997. Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf [viitattu 28.9.2018].

Heikka, J. Fonsen, E. Elo, J & Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Suomen Varhaiskasvatus Ry.

Heinonen, J. 2017. Lasten kokemuksia osallisuudesta varhaiskasvatuksen kerhotoiminnassa. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/139808/HeinonenJenna.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 3.10.2018].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hännikäinen, M. & Rasku–Puttonen, H. 2006. Päiväkoti ja koulu vuorovaikutuksellisinä yhteisöinä. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. toim. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Gummerrus, 11–16.

Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2017. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. toim. Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–21.

Janhunen, M. & Lempinen, L. 2016. Lasten osallisuuden toteutuminen Mikkeliläisen päiväkodin arjessa. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115709/Janhunen_Maria.pdf.pdf?sequence=1 [viitattu 2.10.2018].

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Hujala, E. toim. Oulu: Gummerus, 2–58.

Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Lipponen, L., Kumpulainen, K. & Hilppö J. 2013. Haluan, voin ja osaan. Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. toim. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda, 159–175.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Nousiainen, L. s.a. Osallisuuden portaat – arvioinnin tueksi. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.avi.fi/documents/10191/2142207/OSALLISUUDEN+PORTAAT/0a87946b-36ab-44d9-96e6-2ec664443565> [viitattu 28.9.2018].

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 22.2.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositukset. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 23.2.2018].

Parikka–Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS–kustannus.

Pulli, E. 2017. Liikkua, leikkiä ja luoda. Liikuntaideoita varhaiskasvatukseen. Lasten Keskus.

Pönkkö, A & Sääkslahti, A. 2017. Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. toim. Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 486–504.

Rantala, K. 2011. Osallisuuden kokemuksia ja kokeiluja. Teoksessa Nurmi, S. & Rantala, K. toim. Näyn & kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat/Lasten keskus Oy, 138–151.

Shier, H. 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://ipkl.gu.se/digitalAssets/1429/1429848_shier2001.pdf [viitattu 26.10.2018].

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Stenvall, E. & Seppälä, U. 2008. Talo lapsia varten – Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_paivakodissa.pdf [viitattu 29.10.2018].

Suominen, K. & Väärälä, T. 2017. ”Jotain haluaisin tehdä” Osallisuuden tukeminen helsinkiläisessä päiväkodissa 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Opin näytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125494/Oppari%2027.4.17.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 3.10.2018].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Osallisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus> [viitattu 27.2.2018].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja, L. 2011. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa Turja, L. & Fonsén toim. Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus, 30–47.

Turja, L. 2016. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 41-54.

Unicef s.a. Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/> [viitattu 23.2.2018].

Varhaiskasvatuslaki 13.7.540/2018.

HAASTATTELUPOHJA

1. Osallistuminen

- Mitä sinun mielestä sanalla ”liikunta” tarkoitetaan?
- Pidätkö liikunnasta?
- Tehdäänkö päiväkodissa sellaisia liikuntajuttuja, mistä sinä pidät?

2. Ideointi & suunnittelu

- Kysytäänkö sinulta, minkälaista liikuntaa haluaisit tehdä?
- Saatto ehdottaa liikuntaleikkejä tai pelejä?

3. Arviointi

- Kysytäänkö sinulta liikunnan jälkeen, piditkö siitä, mitä tehtiin?
- Onko liikuntaa mielestäsi tarpeeksi, liikaa vai liian vähän?

4. Kommunikaatio & tieto-osallisuus

- Ymmärrätkö aina säännöt tai ohjeet?
- Kerrotaanko sinulle säännöt uudestaan, jos on epäselvää?

5. Pääsy materiaaliin resursseihin

- Tiedätkö, mitä liikuntavälineitä päiväkodissa on?
- Tiedätkö, missä liikuntavälineitä säilytetään?
- Onko liikuntavälineet aina sinun saatavilla, vai pitääkö kysyä aikuiselta lupa/apua?
- Onko päiväkodissa tarpeeksi tilaa liikunnalle?

6. Tunnetaso

- Tuntuuko sinusta, että sinulta kysytään tarpeeksi, minkälaista liikuntaa haluat tehdä?
- Tuntuuko sinusta, että saat tehdä liikuntajuttuja aina, kun haluat?

Havainnointilomake

1. Otetaanko lapset mukaan toiminnan suunnitteluun? Saavatko lapset ehdottaa liikuntaleikkejä tai pelejä?
2. Saako lapset päättää, mihin toimintaan osallistuvat?
3. Osallistuuko lapsi toiminnan arviointiin? Kysytäänkö lapsilta palautetta?
4. Ymmärtääkö lapsi, mitä toiminnalla X tarkoitetaan? Ymmärtävätkö lapset aina säännöt?
5. Tietääkö lapsi, mitä materiaaleja hänellä on käytettävänä ja miten niitä käytetään?
6. Onko tilat lapsen saatavilla?
7. Onko materiaalit lapsen saatavilla?

Moikka koteihin!

15.4.2018

Opiskelen Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK)-tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Olen parhaillaan käynnistämässä opinnäytetyötäni, jonka tavoitteena on tutkia lasten osallisuuden toteutumista liikuntakasvatuksessa -ryhmässä. Osallisuudella tarkoitetaan muun muassa sitä, että lapset saavat osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tutkin osallisuutta havainnoimalla lapsia ja ympäristöä, sekä haastatteleamalla lapsia. Havainnointi ja haastattelut toteutetaan toukokuun 2018 aikana.

Sitoudun noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. En mainitse lasten tai päiväkodin nimiä loppuraportissa. Havainnointi- ja haastatteluaineistot ovat ainoastaan omassa käytössäni ja hävitän ne opinnäytetyön valmistuessa.

Pyydän tällä hakemuksella teiltä lupaa havainnoida sekä haastatella lastanne.

Jos jokin asia askarruttaa mieltänne tai haluatte saada lisätietoja, otathan yhteyttä.

Kevätterveisin

Henna Mälkiäinen,

Sosionomiopiskelija

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu

Henna.Malkiainen@edu.xamk.fi

Valitkaa alla olevista vaihtoehdoista teille sopivin ja merkitkää se X-merkillä. Palauttakaa täytetty lomake ryhmään viimeistään 27.4.2018.

Lapsen nimi _____

___ Annan luvan havainnoida sekä haastatella lastani.

___ En anna lupaa.